

Секція 3
**МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ
У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ**

УДК 330

Лілія Бабій – ст. групи БМ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Науковий керівник: к.е.н., доцент Винник Т. М.

Lilia Babi, student

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PUBLIC DEBT AND ITS INFLUENCE ON THE ECONOMY

Scientific supervisor: Ph.D., Associate Professor Vynnyk T. M.

Державний борг – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.

Державний борг виникає через нестачу в державі коштів, необхідних для виконання її функцій, тому держава змушена мобілізувати додаткові кошти для покриття своїх видатків. Між бюджетним дефіцитом і державним боргом існує пряма залежність. Державні позики – головне економічно виправдане джерело покриття бюджетних дефіцитів.

Залежно від суб'єктів кредитних відносин розрізняють:

Внутрішній державний борг — це сукупність зобов'язань держави перед державними структурами та резидентами, тобто громадянами [1].

Зовнішній державний борг — це сукупність боргових зобов'язань держави, що виникли в результаті запозичень на зовнішньому ринку перед міжнародними фінансовими організаціями, іншими країнами та нерезидентами [2].

У більшості наукових праць XVIII та XIX століть державний борг розглядався як негативне явище. Так, А. Сміт наголошував у своїх працях, що зростання державного боргу може спричинити банкрутство держави як позичальника. Досить категорично висловлювався й учений Т. Р. Мальтус, котрий зазначав, що великий державний борг – це ракова пухлина, яка роздирає життя народу і його добробут. Цієї ж думки дотримувався Ж. Б. Сей, який порівнював державний борг із новою зброєю, страшнішою за порох, зброєю, якою держава повинна користуватися лише у крайньому випадку [3].

Існування великого державного боргу може підірвати економічне зростання країни і негативно впливати на її фінансовий стан, зокрема:

1. Виплата державного боргу за рахунок збільшення пропозиції грошей на основі їх емісії може призвести до лавиноподібного зростання темпів інфляції, руйнівної для економіки.

2. При великому внутрішньому боргові може проявитися й посилитися ефект витіснення приватних інвестицій. Вихід держави на позичковий ринок веде до посилення на ньому конкуренції, внаслідок чого підвищується процентна ставка, що скорочує число прибуткових інвестиційних проектів, знижує інвестиційну активність в економіці.

3. Обслуговування зовнішнього державного боргу передбачає витік ресурсів з країни-боржника, що звужує можливості споживання та інвестування в національній економіці.

4. Велика зовнішня заборгованість може призвести національну економіку до серйозної економічної кризи. Країна змушена більше експортувати, ніж імпортувати, для того щоб виплачувати відсотки боргу і частину боргу за своїми зобов'язаннями.

5. Швидке зростання зовнішнього боргу може поставити країну в несприятливе залежне становище від кредиторів, знизити міжнародний авторитет країни і підірвати довіру населення до політики її уряду.

6. Необхідність обслуговувати борг може викликати збільшення податкових ставок, і як наслідок – зниження ділової активності в економіці [4].

7. Наявність державного боргу потребує здійснення щорічних відсоткових платежів, які повинні фінансуватись за рахунок податкових надходжень. За стрімкого зростання таких видатків держава повинна або зменшувати видатки на фінансування соціально-економічних програм, або збільшувати свої доходи. Збільшення доходів бюджету досягається за рахунок установлення нових податків та інших обов'язкових платежів або додаткових державних позик. Додаткове запозичення потребує додаткових видатків для обслуговування державного боргу, а введення нових податків може підірвати зацікавленість підприємців до бізнесу.

8. У випадку, коли в країні дуже великий зовнішній та/або внутрішній державний борг, вона може бути визнана неплатоспроможною, тобто їй може бути оголошено дефолт.

Відобразимо динаміку державного боргу України, а також його співвідношення до ВВП (у %) на рисунку 1.

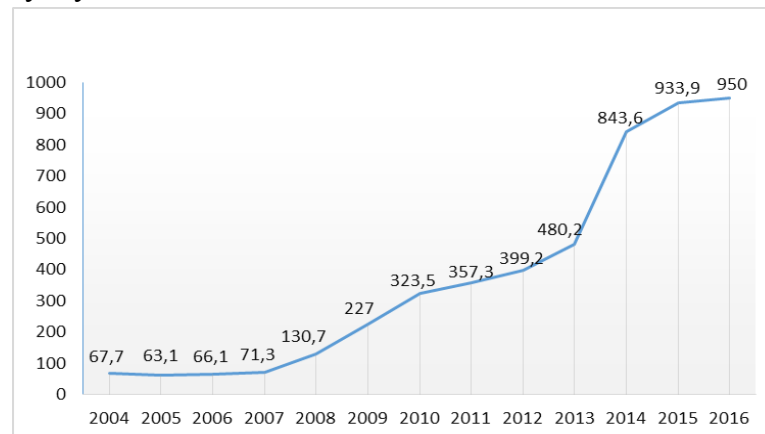


Рисунок 1. Динаміка державного боргу протягом 2004-2015 рр., млрд грн [6]

З рисунку 1 бачимо, що в нашій державі спостерігається негативна тенденція щорічного зростання державного боргу. Найбільш інтенсивний характер боргового зростання – 2008-2010 та 2014-2016 роки. Причинами суттєвого збільшення запозичень України стали значні боргові навантаження на бюджет та високі валютні ризики державних запозичень, призначених для фінансування дефіциту бюджету.

Не менш важливим є порівняння державного боргу України та ВВП (див. рисунок 2).

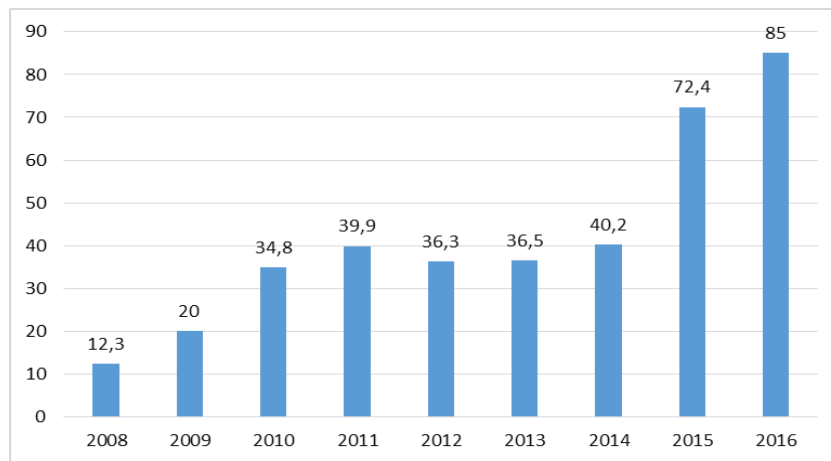


Рисунок 2. Співвідношення державного боргу України до розміру ВВП, у % [5]

Також для порівняння, розглянемо показники співвідношення обсягу державного боргу до номінального ВВП деяких інших країн за даними 2016 року: Туреччина – 37,6 %, Російська Федерація – 38,1 %; Хорватія – 64,7 %; Казахстан – 67,2 %; США – 126,9 %., Польща – 77,2 %

В загальному, динаміка сукупного обсягу державного боргу в 2008–2013 рр. свідчить про те, що, по-перше, країни з перехідною, недостатньо розвинутою та стійкою економікою потерпають найбільше від кризових явищ на рівні міжнародних фінансів, потребуючи в результаті додаткового залучення позикових коштів із зовнішніх та внутрішніх ринків; по-друге, нераціональність та непрозорість формування та використання залучених коштів стали свідченням необхідності реформування боргової політики країни.

Ефективно розпорядившись позиковими коштами навіть при зростаючому державному борзі, держава може покращити економічну ситуацію в країні, використовуючи ці кошти продуктивно, зокрема, як джерело інвестування, щоб вирішити гострі соціальні проблеми.

Використана література

1. Внутрішній державний борг і його складові частини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://home-nauka.ucoz.ua/load/dopovidi/finansivnutrishnij_derzhavnij_borg_i_jogo_skladovi_chastini/22-1-0-114.

2. Державний борг та його вплив на національну економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/96720-3-derjavniy-borg-ta-yogo-vpliv-na-natsionalnu-ekonomku.html>.

3. Вплив державного боргу на економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.su/5_51767_vpliv-derzhavnogo-borgu-na-ekonomiku.html.

4. Державний борг. Його вплив на економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://m.stud.com.ua/51234/ekonomika/derzhavniy_borg_yogo_vpliv_ekonomiku.

5. Державний борг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pynzenyuk.com.ua/Analytic/detail.php?ID=336>.

6. Динаміка державного боргу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT1020.html.

УДК 338

Анастасія Бабюк – ст. гр. БМ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Науковий керівник: к.е.н, доцент Галушак О.Я.

Anastasiia Babyuk, student

THE MAIN CRITERIA FOR EVALUATION OF ENTERPRISE ACTIVITY EFFICIENCY

Scientific supervisor: Ph.D., Associate Professor Halushak O.Ya.

Проблема ефективності виробництва завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економіки. Зацікавленість нею виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави. Сучасна економічна ситуація диктує необхідність пошуку нових напрямків підвищення ефективності діяльності підприємств, аналізу причин і факторів, що зупиняють їх розвиток. Процес виробництва на будь-якому підприємстві здійснюється при певній взаємодії трьох визначальних його чинників: персоналу (робочої сили), засобів праці і предметів праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал виробляє суспільно корисну продукцію або надає виробничі й побутові послуги. Це означає, що, з одного боку, мають місце витрати живої і уречевленої праці, а з іншого – результати виробництва. Останні залежать від масштабів застосовуваних засобів виробництва, кадрового потенціалу та рівня їх використання.

Теорія ефективності чітко розмежовує поняття ефекту й ефективності, розуміючи під першим результат заходу, а під другим – співвідношення ефекту і витрат, що його викликали. Ефективність виробництва – це комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і робочої сили за певний проміжок часу. У зарубіжних країнах з розвинутою ринковою економікою для визначення результативності господарювання використовують інший термін –